

Bildande av Svenshems naturreservat i Ydre kommun

Länssstyrelsen Östergötlands beslut

Länssstyrelsen förklarar det område som framgår av den heldragna blå linjen på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat. Syfte, skäl, föreskrifter och skötselplan för reservatet redovisas nedan. Beslutet fattas med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken.

Naturreservatets namn ska vara Svenshem.

Beslutet riktar sig till allmänheten samt var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

Syfte med reservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer. Områdets naturskogslika barrskogar, sumpskogar och bergbranter, som delvis är brandpräglade, och andra ingående naturmiljöer samt områdets orörda karaktär med dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras. Omvälvande störningar i form av bland annat insektsangrepp kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär. Detta är en del av skogens utveckling. Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet och att livsmiljöer och arter enligt Natura 2000 systemet ska uppnå eller bibehålla ett gott tillstånd.

Syftet ska uppnås genom att barrskog, sumpskog, bergbranter och övriga naturmiljöer med dess flora och fauna till stor del utvecklas fritt. De delar av skogsmarken som är präglade av brand bör brännas i lämpliga intervall eller påverkas genom brandefterliknande åtgärder. Skapande av död ved och luckighet kan bli aktuellt främst i utvecklingsmarker. Våtmarkers naturliga hydrologi kan vid behov återställas. För att nå syftet för friluftslivet kan anordningar för friluftslivet bli aktuella.

2026-09-14

Skälen för beslutet enligt 7 kap. 5 § första stycket miljöbalken

Skälen för ett reservatsbeslut utgörs av bevarandet av flera nyckelbiotoper i form av barrskog, sumpskog och bergbranter i en kuperad och blockrik terräng typisk för Ydre. Inom områdets värdekärnor finns rikt med grova och gamla träd och ett stort antal ovanliga skogsarter knutna till dessa miljöer och substrat.

Naturreservatet är även en del av ett större komplex av reservat och frivilliga avsättningar vilket innebär bra förutsättningar för en stor andel av de hotade och skyddskrävande arter som lever i dessa naturtyper (barrskog, sumpskog och bergbranter) att fortleva i landskapet i livskraftiga bestånd.

Föreskrifter

Förutom de föreskrifter som anges nedan gäller också annan lagstiftning i reservatet.

A. Inom reservatet gäller följande inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden. Inom reservatet är det inte tillåtet att:

1. Bedriva täkt, gräva, schakta, spränga, borra, utfylla, plöja eller utföra annan mekanisk markbearbetning;
2. avverka, gallra, röja, så, plantera, markbereda eller utföra annan skogsbruksåtgärd eller på annat sätt skada eller ta bort levande eller döda träd och buskar eller att ta bort eller upparbeta dött träd samt delar av träd eller vindfälle;
3. uppföra byggnad, eller annan anläggning, såsom exempelvis mast, torn, väg eller ledning i luft, mark eller vatten;
4. framföra motordrivet fordon;
5. anordna upplag;
6. tillföra växtnäringssämnen eller jordförbättringsmedel, använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, tillföra kalk eller andra mineralämnen;
7. ändra floran eller faunans sammansättning genom att införa nya arter för området;

2026-09-14

8. jaga tjäder, järpe och orre.

A-föreskrifterna har beslutats med stöd av 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken.

B. För att tillgodose syftet med reservatet förpliktar Länsstyrelsen ägare och innehavare av särskild rätt att tåla att följande åtgärder genomförs inom reservatet:

1. Utmärkning av, och information om, reservatet;
2. iordningställande, markering och underhåll av anordning för friluftslivet som till exempel informationstavlor, vandringsled, rastbord och parkering;
3. naturvårdande skötsel i form av friställning av ljusgynnade naturvärdesträd och veteranisering;
4. genomförande av återkommande naturvårdsbränningar och/eller brandefterliknande skötselåtgärder;
5. småskaliga riktade åtgärder för hotade arter såsom småskalig markstörning, holkar, sandbäddar för pollinerare eller hävd;
6. hydrologisk restaurering av dikningspåverkade marker;
7. bekämpning av invasiva eller för området främmande arter;
8. åtgärder för att skydda forn- och kulturlämning från skada som att ta ner träd som växer i eller hotar falla över lämningen;
9. begränsa och/eller förhindra storskaliga angrepp av granbarkborre genom fällning och barkning av färskt angripna granar samt rotkapning och barkning av vindfällda granar. Inga träd ska föras ut ur naturreservatet;
10. undersökningar eller uppföljning av växt- och djurliv samt av mark- och vattenförhållanden och uppföljning av förvaltningsåtgärder.

B-föreskrifterna har beslutats med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken.

2026-09-14

C. Länsstyrelsen beslutar att utöver vad som annars gäller ska följande föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom reservatet gälla. Inom reservatet är det inte tillåtet att:

1. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar;
2. gräva upp kärleväxter, plocka mossor, lavar eller svampar med undantag av matsvamp;
3. förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, gräva, rista, hacka eller måla;

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

4. anordna tävlingar eller bedriva lägerverksamhet;
5. utföra undersökning eller enstaka studie som kan leda till skada eller annan negativ påverkan på växt- eller djurlivet.

C-föreskrifterna har beslutats med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken och 22 § första stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Undantag från föreskrifterna

Ovanstående föreskrifter under A och C utgör inte hinder för förvaltaren, eller den som förvaltaren utser, att utföra de åtgärder som krävs för reservatets vård, skötsel och uppföljning och som framgår av föreskrifter under B. Föreskrifterna under C ska inte utgöra hinder för att samla enstaka individer ryggradslösa djur eller enstaka exemplar av kryptogamer för artbestämning.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för uttransport av fällt vilt med stöd av terrängkörningsförordningen. Fordon och färdväg ska väljas med omsorg för att minimera mark- och vegetationsskador.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra ett hinder för att träd som riskerar att falla från naturreservatet på objekt så som väg, ledning, byggnad, tomt, kulturlämning, anläggning eller anordning, får efter avstämning med förvaltaren fällas och placeras inom

2026-09-14

naturreservatet. Träd och grenar som faller från naturreservatet får kapas och läggas inom naturreservatet.

Upplysning om andra gällande bestämmelser

Länsstyrelsen vill påminna om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än naturreservatsföreskrifterna gäller för området, bland annat kulturmiljölagen (1988:950), terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594) med vissa förbud mot körning i terräng. Delar av området utgör strandskyddsområde och strandskyddsbestämmelser gäller enligt 7 kap. miljöbalken. Enligt fridlysningsbestämmelserna är alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon fredade enligt jaktlagen (1987:259). Vissa svamp-, växt och djurarter är fridlysta enligt 8 kap miljöbalken och artskyddsförordningen. Enligt 7 kap 1 § miljöbalken ska var och en som utnyttjar allemansrätten eller annars vistas i naturen visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med den. Samråd enligt 12 kap. 6 § MB kan komma att krävas för verksamheter som inte är begränsade i föreskrifterna.

Skötselplan

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Länsstyrelsen de mål och riktlinjer som framgår av den till beslutet hörande skötselplanen, bilaga 4.

Förvaltare för naturreservatet ska vara Länsstyrelsen Östergötland.

Lämplig användning av markområde

Enligt 1 kap. 1 § miljöbalken ska värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras.

Länsstyrelsen bedömer att bildandet av Svenshems naturreservat är förenligt med en, från allmän synpunkt, lämplig användning av markområdet och med gällande kommunal översiktsplan.

Intresseprövning

Länsstyrelsen har i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken prövat och funnit att bildandet av Svenshems naturreservat inte går längre i inskränkning av enskilds rätt att använda mark och vatten, än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

2026-09-14

Konsekvensutredning av påverkan av beslutet på allemansrätten

Länsstyrelsen ska enligt förordning (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, i den omfattning det behövs göra en konsekvensutredning av hur allemansrätten påverkas genom beslutet om naturreservat. Länsstyrelsen gör bedömningen att allemansrätten inte väsentligt påverkas av beslutet.

Agenda 2030, miljökvalitetsmål och ekosystemtjänster

Bildandet av Svenshems naturreservat är en del av uppfyllandet av miljökvalitetsmålen Levande skogar, Myllrande våtmarker och Ett rikt växt- och djurliv om vilket Sveriges riksdag och regering beslutat. Det är också en del av uppfyllandet av FN:s konvention om biologisk mångfald och de globala hållbarhetsmålen, Agenda 2030 och då särskilt mål nummer 15, Ekosystem och biologisk mångfald.

Länsstyrelsen bedömer att Svenshems naturreservat bidrar med flera olika ekosystemtjänster tack vare bevarande av biologisk mångfald och varierande miljöer som är basen för många andra ekosystemtjänster. Skogsmiljöerna fungerar som livsmiljö men även som en form av klimatanläggning och reningsverk. De olika livsmiljöerna fyller funktioner som lek-, bo-, skydds- och rastplatser. Bevarandet av en variation av livsmiljöer och en hög biologisk mångfald bidrar till ett landskap som är generellt bättre rustat för klimatförändringar.

Ärendets handläggning

Dokumentation

De höga naturvärdena vid Svenshem uppmärksammades av Skogsstyrelsen 2018 och finns dokumenterade i flera nyckelbiotoper. Markägaren kontaktade Länsstyrelsen för att undersöka möjligheten att bilda naturreservat genom markbyte. Vidare dokumentation gjordes då av Länsstyrelsen och därefter avvaktades det markbytespaket som var under utredning. När det under 2022 var dags att inleda bytesprocessen hade markägaren hunnit sälja de berörda fastigheterna. Under 2023 fick Länsstyrelsen kontakt med de nya markägarna och en diskussion om byte inleddes.

2026-09-14

Reservatsbildning

Naturreservaten Bläsebo och del av Gallebo tillkom hos samma markägare i början av 2000-talet genom markbyte med Sveaskog. Västra delen (Sjönäs) har tidigare tillhört Sveaskog och ingått i ett annat markbyte. Vid den tiden uppmärksammades inte områdets naturvärden eller så bedömdes skogens ålder och naturvärden annorlunda. Frågan om naturreservat vid Sjönäs och Svenshem väcktes efter Skogsstyrelsens besök 2018 då flera nyckelbiotoper kartlades. Ägarfamiljen var intresserad av att åter byta mark med Sveaskog och medverka till reservatsbildning. Därefter har ägarskifte hunnit ske men processen med markbyte har fortsatt. Området avgränsades och värderades i samråd med berörd markägare. Den 27 april 2026 slöts ett avtal om markbyte med markägaren.

Inkomna remissvar

Länsstyrelsen har remitterat förslag till beslut till markägare, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Skogsstyrelsen, Ydre kommun, Birdlife Östergötland, och Naturskyddsföreningen i Östergötland och Kinda-Ydre.

Yttranden har inkommit från **Skogsstyrelsen** som ställer sig positiv till att området skyddas långsiktigt och tillstyrker att naturreservatet med tillhörande skötselplan bildas enligt presenterat förslag. De bedömer att skötselplanen är ändamålsenlig för att uppfylla det övergripande målet för bevarande och utveckling av områdets naturvärden och är väl anpassad till områdets olika naturtyper. De bedömer inte att reservatet avsevärt försvårar pågående skogsbruk på angränsande skogsmark, då reservatets utbredning inte inskränker tillgängligheten för skogsbruksåtgärder utanför reservatets gränser. De anser även att de angivna metoderna för bekämpning av granbarkborre bedöms vara tillräckliga för att förhindra omfattande angrepp inom reservatet. De vill dock påtala vikten av att sätta in bekämpning av granbarkborren i god tid innan angrepp sprids inom

SGU har avstått från att yttra sig.

Birdlife Östergötland är positiva till bildandet av ett nytt naturreservat. Skydd av äldre barrskogsområden är viktigt för många av våra hotade skogsfåglar och syftet med reservatet bedöms leda till en positiv utveckling för fågellivet i området. De anser att

2026-09-14

förslagen till beslut och skötselplan är väl genomarbetade men de har några specifika synpunkter:

- De ser positivt på att fåglar inkluderas i inventeringarna. Eftersom reservatet ingår i ett större och relativt sammanhängande skyddat skogsområde kan det sammantaget utgöra en värdefull livsmiljö för flera skogsfåglar.
- Enligt förslaget kommer jakt att vara tillåten i reservatet. Föreningen är inte någon generell motståndare till jakt men om jakt ska förekomma i skyddade naturområden bör den vara väl genomtänkt, reglerad och skilja sig från allmän jakt i övrigt. Det tycker då att exempelvis jakt på fåglar inte bör vara tillåten. De anser att eftersom marken ska överföras till Naturvårdsverket bör det heller inte finnas några skäl till fortsatt jakt i reservatet och då särskilt inte på fåglar.
- De framhäver även att områdets gamla träd kan vara lämpliga som boträd till flera rovfåglar och att om häckplatser noteras bör hänsyn tas till dessa vid planering av eventuell vandringsled eller annan anläggning.

Bemötande av inkomna remissvar

Gällande **Birdlifes** yttrande om jakten i reservatet anser Länsstyrelsen att det är befogat att förbjuda jakt på skogshöns (tjäder, järpe och orre) och detta har lagts till i beslutet. Om ytterligare behov av regleringar uppstår i framtiden kan frågan tas upp igen. Gällande eventuella häckningsplatser och lämpliga boträd för rovfåglar strävar Länsstyrelsen efter att de åtgärder som görs i reservatet anpassas för att gynna och inte störa förekommande fågelarter.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bilaga 3. Sakägare anses ha fått del av beslutet den dag kungörelse om beslutet var införd i ortstidning.

Beslutet gäller från den dag det vunnit laga kraft utom föreskrifter meddelade med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, avdelning C, vilka gäller omedelbart.

2026-09-14

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövdingen Gunilla Svantorp med naturvårdshandläggaren Marika Sjödin som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen Marina Verbova, samhällsplaneraren Stanislav Ilic, länsjuristen Anna Isaksson och antikvarien Malin Svarvar medverkat.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar vi dina personuppgifter

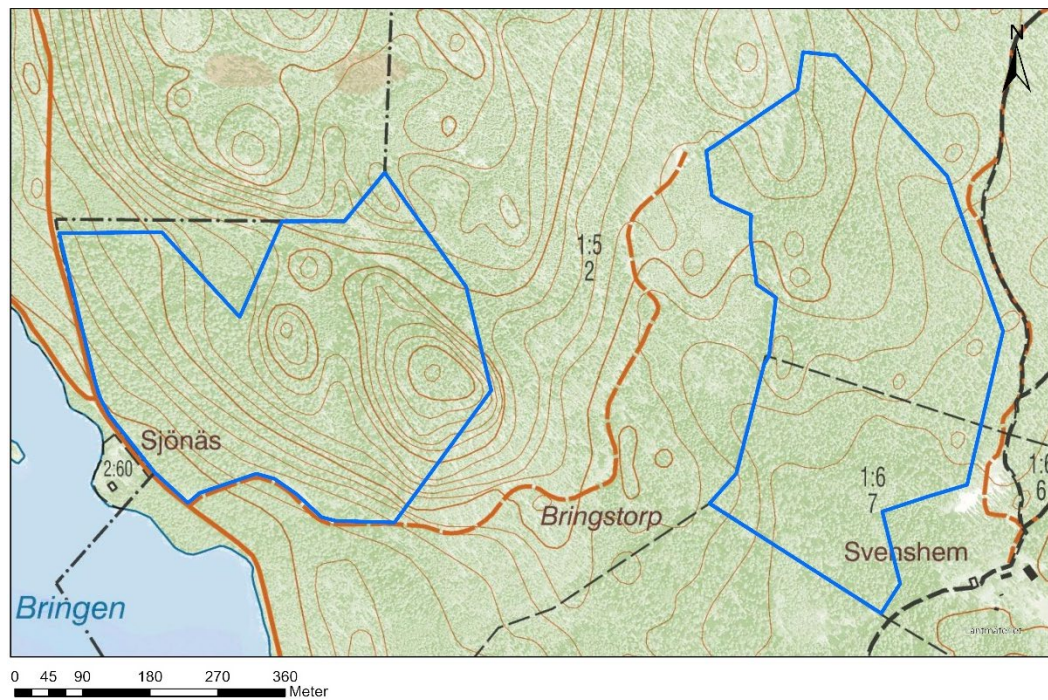
Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilagor

1. Beslutslista
2. Sändlista (Finns hos Länsstyrelsen)
3. Hur man överklagar
4. Skötselplan

2026-09-14

Bilaga 1, Beslutskarta

Beslutskarta tillhörande beslut om Svenshems naturreservat, NVR-id NVR-2201480.

Naturreservatet är avgränsat med heldragen blå linje. © Lantmäteriet
geodatasamverkan, © Naturvårdsverket.

Skötselplan för Svenshems naturreservat

Länsstyrelsen
Östergötland

- Meddelande: Skötselplanen gäller utan tidsbegränsning. En översyn bör göras senast inom 10 år för att bedöma behovet av revidering. Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen Östergötland 2026. Planförfattare har varit Jens Johannesson och Marika Sjödin.
- Referens: Länsstyrelsen Östergötland, Enheten för naturskydd, Skötselplan för Svenshems naturreservat.
- Kontakt: Enheten för skötsel av skyddad natur, Länsstyrelsen Östergötland
- Webbplats: www.lansstyrelsen.se/ostergotland
- Fotografier: Jens Johannesson och Marika Sjödin. Omslaget visar utsikten över sjön Bringan från ett av bergen i reservatet.
- Kartmaterial: © Lantmäteriet
- © Länsstyrelsen Östergötland

Innehåll

SKÖTSELPLAN FÖR SVENSHEMS NATURRESERVAT.....	1
Allmän beskrivning.....	4
Administrativa data om naturreservatet	4
Syfte, föreskrifter och skäl för beslut.....	5
Beskrivning av reservatet.....	5
Översiktlig beskrivning.....	5
Historisk och nuvarande vatten- och markanvändning.....	6
Kultuhistoriska lämningar	8
Områdets bevarandevärden	8
Natura 2000.....	12
Källuppgifter.....	12
Plandel.....	13
Syfte med naturreservatet.....	13
Generell skötsel och riktlinjer	13
Skötselområden	14
Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	23
Jakt	23
Utmärkning av reservatets gräns.....	23
Tillsyn.....	23
Dokumentation och uppföljning	24
Inventeringar	24
Uppföljning	24
Finansiering av naturvårdsförvaltningen	24

Allmän beskrivning

Administrativa data om naturreservatet

Reservatets namn	Svenshems naturreservat	
NVR-id	2201480	
Beslutsdatum	2026-09-14	
Län	Östergötland	
Kommun	Ydre	
Areal	Total areal:	34,9 hektar
	Land:	34,9 hektar
	Vatten:	0 hektar
	Produktiv skog:	33,1 hektar
Natura 2000-livsmiljötyper	9010 *Taiga	28,2 hektar
*) = Prioriterad art eller livsmiljötyp i EU:s Natura 2000-bevarandearbete		
Prioriterade bevarandevärden		
Naturtyper:	Gammal tallskog, barrblandskog, sumpskog, branter	
Arter/grupper:	Mossor, lavar, svampar	
Strukturer/funktioner:	Gamla löv- och barrträd, berghällar, bergbranter, död ved, brandspår	
Kulturmiljöer:	-	
Friluftsliv:	-	
Fastigheter	Fastighetsbildning pågår, kommer tillhöra Naturvårdsverket	
Förvaltare	Länsstyrelsen Östergötland	
Lägesbeskrivning	Reservatet är beläget cirka 8,5 kilometer öster om Österbymo i Ydre kommun.	
Vägbeskrivning	Från väg 134 till/från Österbymo, sväng mot Ydrefors och efter cirka 5,5 km sväng norrut mot sjön Bringan och Sjönäs GPS koordinater (WGS): 57.849570, 15.434550	

Figur 1. Översiktskarta. Svenshems naturreservat ligger cirka 8,5 kilometer öster om Österbymo i Ydre kommun.

Syfte, föreskrifter och skäl för beslut

Syfte, föreskrifter och skäl för beslut ingår i beslutet om naturreservatet. Syftet finns även nedan i skötselplanens Plandel.

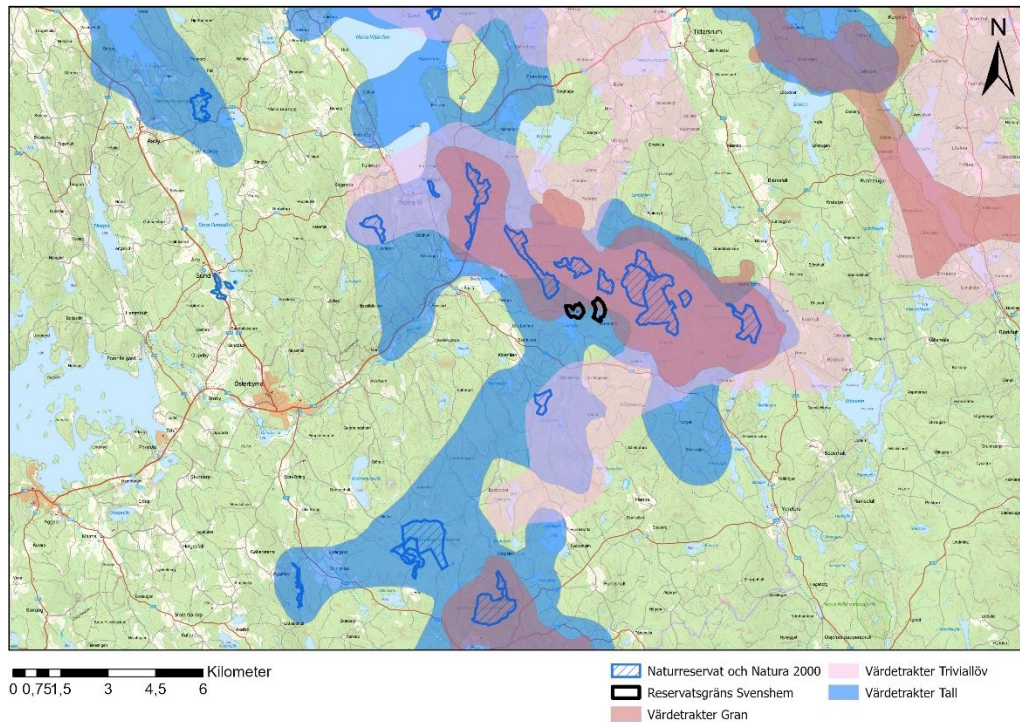
Beskrivning av reservatet

Översiktlig beskrivning

Svenshems skogar ligger norr om sjön Bringen i Ydre kommuns östra del. Trakten är storkuperad och ligger mellan 175 och 220 meter över havet. Tallskog dominerar men med stort inslag av gran och lövträd i de talrika bergbranterna. Även flackare partier är rika på block vilket ger ett lite glesare trädskikt och rikligt med skrymslen för uttorkningskänsliga arter.

I skogsområdet finns en hel del nyckelelement i form av gamla träd, död ved och lätt beskuggade bergbranter och block. Här finns också fuktiga drag och sumpskog med lång skoglig kontinuitet.

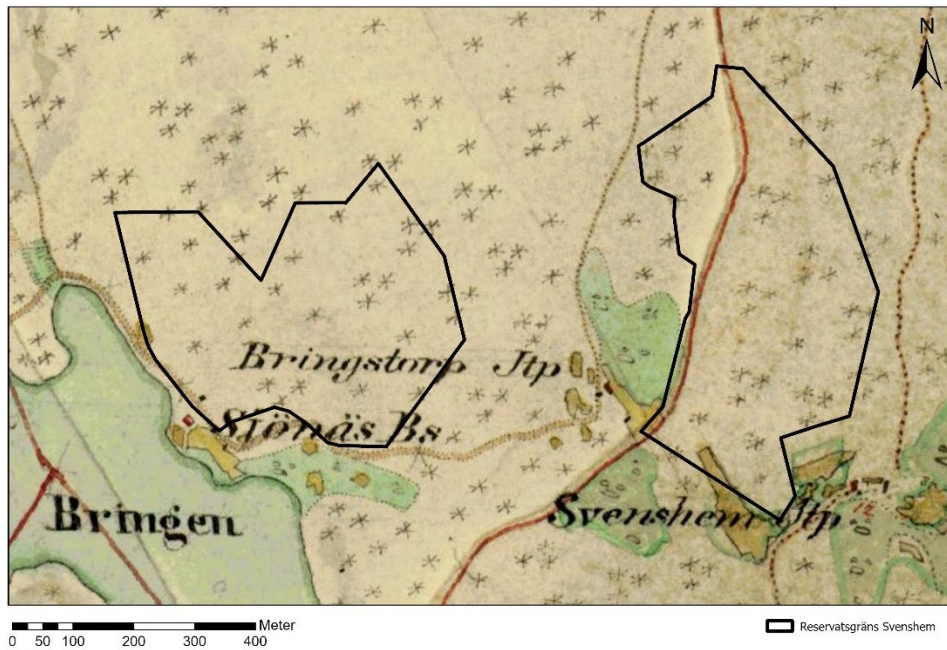
Svenshem ingår i ett kluster av nyckelbiotoper och naturreservat (Gallebo, Bläsebo, Stutagölen med flera) och möjligheterna för långsiktigt bevarande av känsliga arter är därför ovanligt goda, även i jämförelse med andra objekt i värdetrakten.

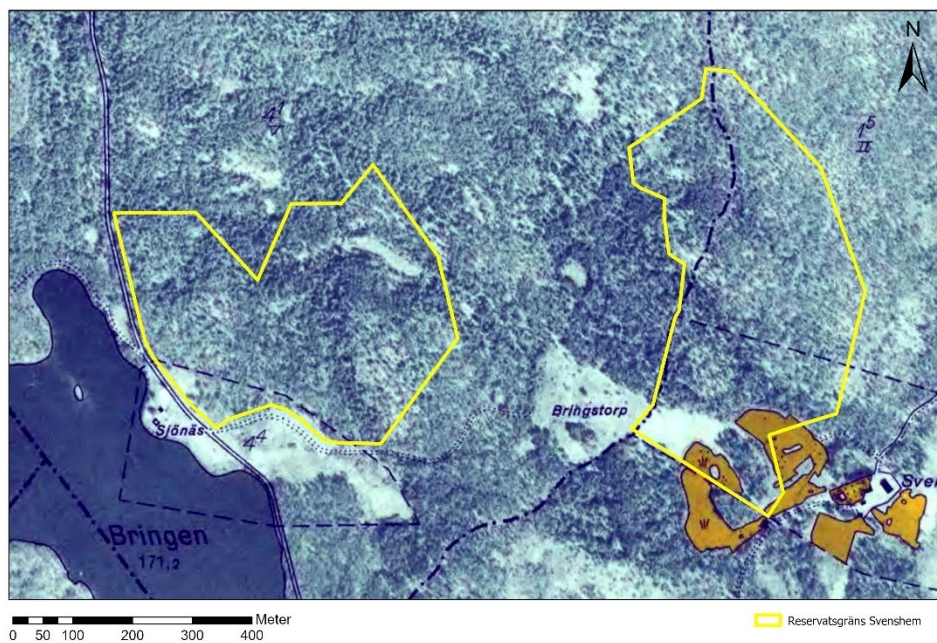
Figur 2. Karta över reservatets position inom värde-trakter för tall och triviallöv.

Historisk och nuvarande vatten- och markanvändning

Historiskt har området brukats varsamt av en privat ägare (familjeägt). Några hyggen har tagits upp men det finns även stora arealer med främst äldre tallskog samt sumpskog och barrblandskog i blockterräng. Enligt äldre kartor har området varit barrskogsklätt under en lång tid men mindre åker- och ängsytor har funnits i de södra delarna. Kring torpen har marken troligen betats.

Figur 3. Häradsekonomska kartan från cirka år 1868–77. Gröna områden är slåtterängar, gula är åkrar och vita är utmark. Ringar är marker dominerade av lövträd och stjärnor är dominerade av barrträd. En gräns (röd linje) går genom östra delområdet vilket kan göra att det finns gränsmarkeringar där.

Figur 4. Den ekonomiska kartan från slutet av 1940-talet som har ett flygfotografi i bakgrunden. Vid den tiden hade ett par åkrar tagits upp nära Svenshem och mot Bringstorp fanns en öppen äng, idag är detta skogbevuxet. Den gamla gränsen mellan privat mark och kronan (Domänverket senare Sveaskog) går genom östra delområdet.

Kulturhistoriska lämningar

I området finns inga kulturhistoriska lämningar registrerade men området är inte fullständigt inventerat avseende detta. Nyare lämningar i form av grunder till olika jordbruksbyggnader finns dock inom reservatet (mitt emot bebyggelsen vid Sjönäs). I den händelse okända forn- eller kulturlämningar påträffas ska skydd och hänsyn till dessa tillgodoses samt anmälan till Enheten för kulturmiljö vid Länsstyrelsen göras. Fornlämningar skyddas av kulturmiljölagen.

Nära Svenshem finns flera äldre åkrar varav den sydligaste fanns redan på Häradskartan. Väster om åkrarna fanns en öppen gräsklädd yta, möjligen en äng, bort mot Bringstorp. En äldre fastighetsgräns mellan Herbergshult och Gallebo har gått genom det östra delområdet, se den ekonomiska kartan (figur 4) där den gamla gränsen syns. Längs den gamla gränsen kan det finnas gränsmärken i form av gränsrösen och råstenar, men det som hittills har noterats i fält är målade markeringar på träd och trästolpar. I det västra delområdet fanns ett par små öppna ytor och en del av sydvästra kanten har hört till en egen fastighet vid Sjönäs. Även där kan spår av gamla gränsmarkeringar finnas.

Områdets bevarandevärden

Biologiska bevarandevärden

I Svenshems barrskogar finns flera nyckelbiotoper som karaktäriseras av barrskog, sumpskogar och bergbranter i en kuperad och blockrik terräng typisk för Ydre. Inom områdets värdekärnor finns rikt med grova och gamla träd och ett stort antal ovanliga skogsarter knutna till dessa miljöer och substrat.

Naturreservatet är även en del av ett större komplex av reservat och frivilliga avsättningar vilket innebär bra förutsättningar för många hotade och skyddskrävande arter som lever i dessa naturtyper (barrskog, sumpskog och bergbranter) att fortleva i landskapet i livskraftiga bestånd.

Av särskilt värdefulla artförekomster kan nämnas lavarna havstulpanlav, garnlav och aspgelélav och mossorna vedflikmossa, liten hornflikmossa och vedtrappmossa. I flera av sumpskogarna finns även den lilla orkidén spindelblomster. Tillsammans indikerar dessa artförekomster bland annat opåverkade sumpskogar, gamla träd, värdefulla blandskogar samt tillgång till död ved i olika stadier av nedbrytning.

Tabell 1. Naturvårdsintressanta arter i reservatet.

SVENSKT NAMN	VETENSKAPLIGT NAMN	KATEGORI	LIVSMILJÖKRAV
LAVAR			
Dvärgbägarlav	<i>Cladonia parasitica</i>	NT	Solexponerad gammal ved av tall
Gammelgranslav	<i>Lecanactis abietina</i>	T	Bark, hög luftfuktighet
Garnlav	<i>Alectoria sarmentosa</i>	VU	Ljust på träd och grenar, hög luftfuktighet

Gropig skägglav	<i>Usnea barbata</i>	VU	Ljust på träd och grenar, hög luftfuktighet
Grynig blåslav	<i>Hypogymnia farinacea</i>	T	Bark av tall, gran och björk
Havstulpanlav	<i>Thelotrema lepadinum</i>	** S	Bark av al, hög luftfuktighet
Kattfotslav	<i>Felipes leucopellaeus</i>	NT	Bark, oftast gran, hög luftfuktighet
Korallav	<i>Sphaerophorus globosus</i>	T	Silikatsten, ibland bark
Kortskaftad ärgspik	<i>Microcalicium ahlneri</i>	** NT	Håligheter i gammal stående tallved
Nästlav	<i>Bryoria furcellata</i>	S	Bark av grenar av tall och gran
Tunn flarnlav	<i>Xylopsora friesii</i>	T	Solexponerad gammal ved av tall
Vedskivlav	<i>Hertelidea botryosa</i>	NT	Solexponerad gammal ved av tall
Aspgelélav	<i>Collema subnigrescens</i>	* VU	Bark av asp
Kolflarnlav	<i>Carbonicola anthracophila</i>	* NT	Bränd tallved, bark av gammal tall
Gulnål	<i>Chaenotheca brachypoda</i>	* S	Ved och bark av främst levande lövträd
Skriftlav	<i>Graphis scripta</i>	T	Bark av lövträd
Sotlav	<i>Acolium inquinans</i>	** S	Bark av lövträd
MOSSOR			
Flagellkvastmossa	<i>Dicranum flagellare</i>	S	Fuktig nedbruten ved
Kornknutmossa	<i>Odontoschisma denudatum</i>	** S	Fuktig ved
Liten hornflikmossa	<i>Lophozia ascendens</i>	VU	Fuktig nedbruten ved
Långflikmossa	<i>Nowellia curvifolia</i>	T	Fuktig ved, hög luftfuktighet
Platt fjädermossa	<i>Alleniella complanata</i>	** S	Lövskog, träd och sten
Vedtrappmossa	<i>Crossocalyx hellerianus</i>	NT	Murken tall-, gran- eller aspved
Västlig hakmossa	<i>Rhytidiadelphus loreus</i>	** S	Sten och trädrötter, hög luftfuktighet
Grön sköldmossa	<i>Buxbaumia viridis</i>	S, N2000	Fuktig granved
Vågig sidenmossa	<i>Plagiothecium undulatum</i>	* T	Frisk eller fuktig skogsmark
Stubbspretmossa	<i>Herzogiella seligeri</i>	* S	Murken fuktig ved
Fällmossa	<i>Antitrichia curtipendula</i>	**S	Berg och lövträdsbaser
SVAMPAR			
Blomkålssvamp	<i>Sparassis crispa</i>	* S	Parasit på rötter av gamla tallar
Brandticka	<i>Pycnoporellus fulgens</i>	* S	Granved
Rödgul	<i>Craterellus lutescens</i>	* S	Näringsrik fuktig mark

trumpetsvamp			
Tallticka	<i>Porodaedalea pini</i>	NT	Gammal tall
Ullticka	<i>Phellinidium ferrugineofusum</i>	NT	Granved
Grovticka	<i>Phaeolus schweinitzii</i>	* S	Parasit på rötter av gamla tallar
Kantarellmussling	<i>Plicatura crispa</i>	* T	Lövved
Stor aspticka	<i>Phellinus populicola</i>	** S	Levande asp
Vedticka	<i>Fuscoporia viticola</i>	** S	Granved
Rynkskinn	<i>Hermanssonia centrifuga</i>	**VU	Granved
KÄRLVÄXTER			
Blåsippa	<i>Hepatica nobilis</i>	** S	Näringsrik mark
Knärot	<i>Goodyera repens</i>	VU, F	Näringsrik barrskog, kontinuitetsskog
Spindelblomster	<i>Neottia cordata</i>	S, F	Fuktig eller blöt mark
Vispstarr	<i>Carex digitata</i>	** T	Näringsrik mark
INSEKTER			
Granbarkgnagare	<i>Microbregma emarginatum</i>	S	Gammal gran i solbelyst läge
Mindre mörghorre	<i>Tomicus minor</i>	T	Ved av tall
Bronshjon	<i>Callidium coriaceum</i>	* S	Nyligen död senvuxen gran
Björksplintborre	<i>Scolytus ratzeburgii</i>	** S	Björkved

KATEGORI	FÖRKLARING
*	Endast observerad i området kring Sjönäsbergen
**	Endast observerad i området kring Svenshem
NT	Rödlistad som nära hotad
VU	Rödlistad som sårbar
N2000	Art som ingår i artdirektivet
S	Signalart för skog
T	Typisk art för habitatet
F	Fridlyst

Figur 5. I sumpskogarna i både Sjönäsbergen och Svenshem växer den lilla orkidén spindelblomster.

Figur 6. Kring Sjönäsbergen växer grön sköldmossa på ovanligt många lågor.

Natura 2000

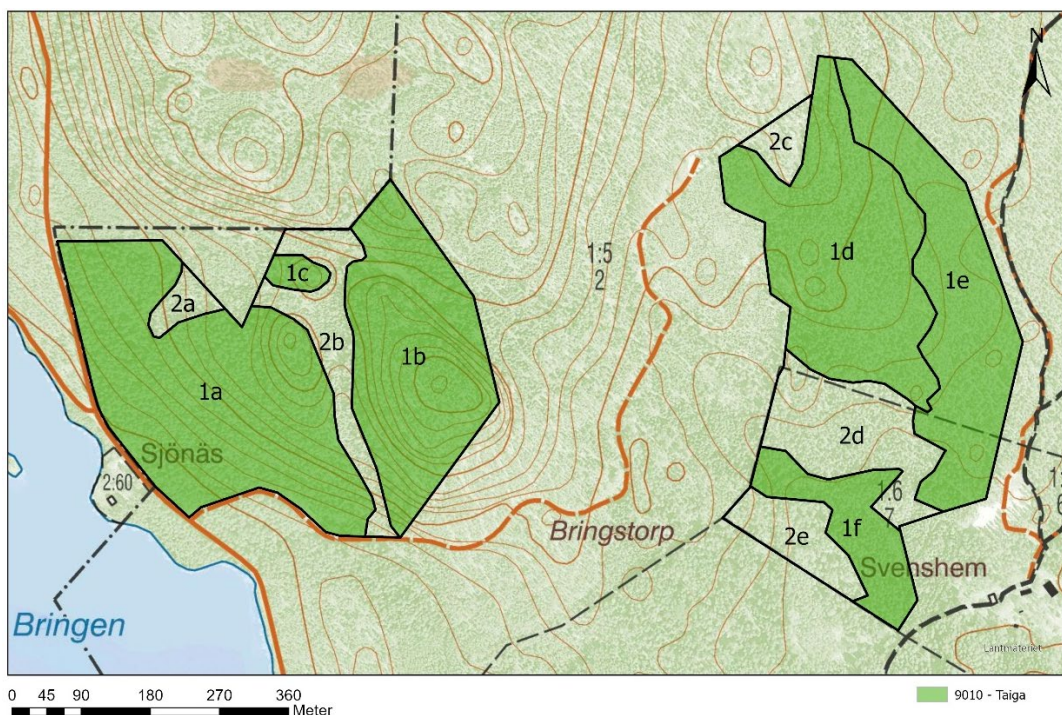
Områdestyp, bevarandeplan och Natura 2000-bestämmelser

Svenshems naturreservat ingår inte i Natura 2000. Livsmiljötyper avgränsas ändå för alla naturreservat som en del i Sveriges återrapporering till EU-kommissionen.

I området finns följande naturtyper:

Livsmiljötyp	Areal, hektar
Västlig taiga (9010)	28,2

Bevarandemål för livsmiljötyperna anges under respektive skötselområde.

Figur 7. Karta över livsmiljötyper enligt Natura 2000 samt indelning av skötselområden.

Källuppgifter

Lantmäteriet Historiska kartor

SGU Berggrundsdatan och jordartsdatabasen

SLU Artdatabanken, Webb tjänsten Artportalen

Skogsstyrelsen Nyckelbiotopsinventeringen N 218-2019, N 3649-2003, N 514-2018, N 239-2019

Plandel

Syfte med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer. Områdets naturskogslika barrskogar, sumpskogar och bergbranter, som delvis är brandpräglade, och andra ingående naturmiljöer samt områdets orörda karaktär med dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras. Omvälvande störningar i form av bland annat insektsangrepp kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär. Detta är en del av skogens utveckling. Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet och att livsmiljöer och arter enligt Natura 2000 systemet ska uppnå eller bibehålla ett gott tillstånd.

Syftet ska uppnås genom att barrskog, sumpskog, bergbranter och övriga naturmiljöer med dess flora och fauna till stor del utvecklas fritt. De delar av skogsmarken som är präglade av brand bör brännas i lämpliga intervall eller påverkas genom brandefterliknande åtgärder. Skapande av död ved och luckighet kan bli aktuellt främst i utvecklingsmarker. Våtmarkers naturliga hydrologi kan vid behov återställas. För att nå syftet för friluftslivet kan anordningar för friluftslivet bli aktuella.

Generell skötsel och riktlinjer

Naturreservatet ska skötas med åtgärder med målsättningen att bevara och stärka områdets särpräglade natur med dess flora och fauna.

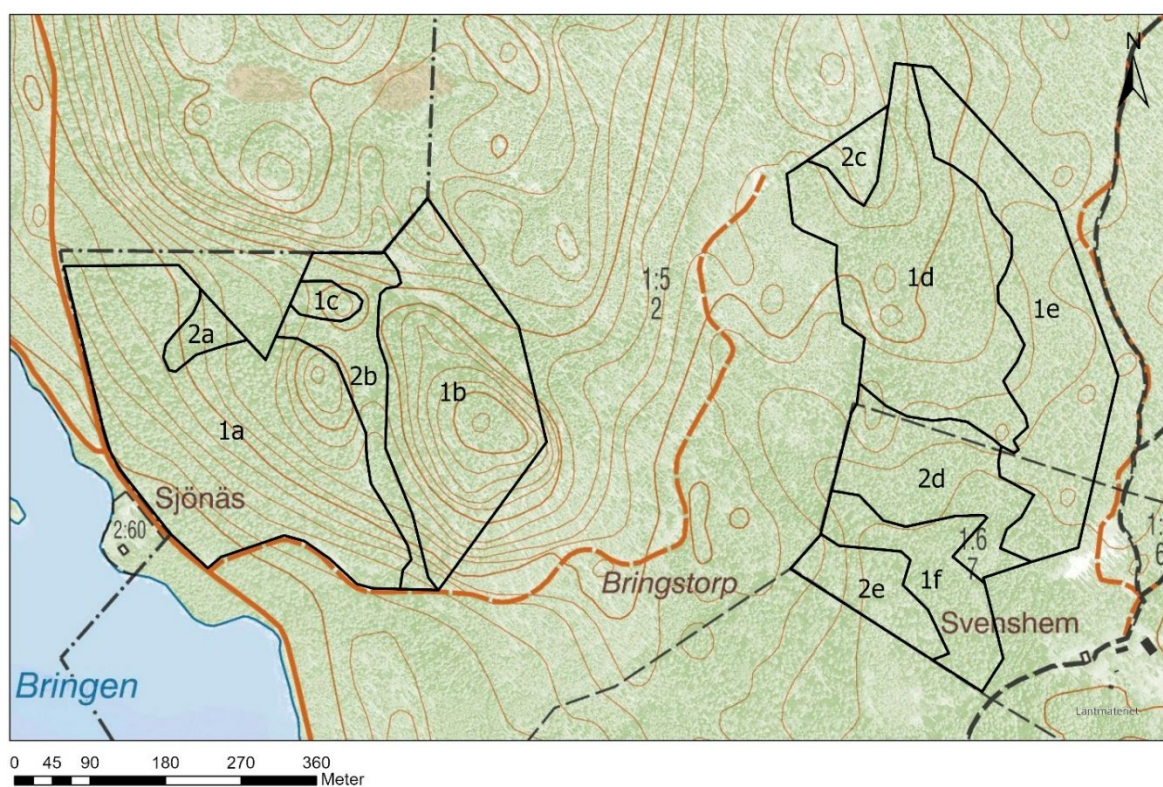
- Naturvårdsbränning/brandefterliknande åtgärder kan genomföras.
- Riktade åtgärder för hotade arter kan bli aktuella i delar av området, såsom småskalig markstörning, holkar, sandbäddar för pollinerare eller hävd. Hydrologisk restaurering kan genomföras inom dikningspåverkade marker.
- Begränsa och/eller förhindra storskaliga angrepp av granbarkborre genom fällning och barkning av färskt angripna granar samt rotkapning och barkning av vindfällda granar. Inga träd ska föras ut ur naturreservatet.
- Om fornlämningar och kulturhistoriska lämningar finns eller upptäcks i reservatet ska de skötas på ett sådant sätt att lämningen bevaras. I den händelse okända forn- eller kulturlämningar påträffas ska detta anmälas till Enheten för kulturmiljö vid Länsstyrelsen. Fornlämningar skyddas av kulturmiljölagen.
- Skulle invasiva eller andra, för reservatet, främmande arter bli ett problem sett utifrån naturreservatets syfte kan detta hanteras och bekämpas på lämpligt sätt utifrån rådande kunskapsläge och erfarenheter.

Se vidare under respektive skötselområde.

Skötselområden

Reservatet är indelat i 3 skötselområden:

- 1a-f. Gammal barrskog
- 2a-e. Yngre barrdominerade bestånd
- 3. Anordningar för friluftslivet

Figur 8. Karta över reservatets skötselområden.

Skötselområde 1a-f, Gammal barrskog

Areal: 28,2 hektar

Livsmiljötyp enligt Natura 2000: Taiga 9010 – 28,2 hektar

Målnaturtyp: Taiga 9010 – 28,2 hektar

Beskrivning

1a) Området utgörs av välvuxen bitvis luckig talldominerad barrskog i 130-160-årsåldern med stigande ålder ju högre upp i sluttningen man kommer. Tallen är i stora delar 170-180 år (en tall har åldersbestämts till 177 år) och granarna är cirka 140 år (en gran har åldersbestämts till 138 år). På några av de gamla träden växer gropig skägglav och garnlav. Marken är stenbunden och lutar ganska kraftigt mot söder. Bitvis är det gott om död ved, både stående och liggande. På den döda veden finns arter som dvärgbägarlav, vedtrappmossa, liten hornflikmossa, vedflikmossa och kandelabersvamp. I den högre delen i norr finns ett sluttande kärr med källpåverkan och här växer den lilla för Östergötland ovanliga orkidén spindelblomster. I öster finns en ganska brant höjd med inslag av hållmarker. Fältskiktet domineras av blåbär men i de lägre delarna finns inslag av örter och på vissa platser växer orkidén knärot. De gamla träden hyser en del rödlistade lavar.

Längs med vägen mitt emot bebyggelsen vid Sjönäs finns ett mindre område med lite större lövinslag, exempelvis av lönn och hassel, kring gamla gläntor och de stensatta resterna av eventuell ladugård.

Figur 9. Barrblandskog i skötselområde 1a.

1b) Området utgörs av talldominerad barrblandskog i 150-årsåldern belägen på två bergknallar och med en fuktig sprickdalssänka mellan dem. Särskilt den norra delen är mycket rik på död ved av gran i olika nedbrytningsstadier. I sänkan och i nordsluttningen finns en rik moss- och lavflora med flera rödlistade arter. Berget i

söder är det mest markanta med branta sluttningar och en ”kalott” med gammal tall och lite eller inget berg i dagen. Här växer kolflarnlav på de äldsta solexponerade tallarna och dvärgbärgarlav på den torra tallveden. Norr om detta ligger den fuktiga sänkan med död ved och tidigare stormluckor. På ovanligt många av granlågorna växer grön sköldmossa och det finns även gott om vedtrappmossa. Norr om denna är skogen ogallrad och både tät och grov på ett ovanligt sätt. Trädåldern är sannolikt minst kring 180 år liksom i område 1a.

Figur 10. Talldominerad bergbunden mark i skötselområde 1b.

1c) En höjd som lämnats vid tidigare avverkning omkring. Här finns lite berg i dagen omgivet av en luckig skog av både gammal tall och gran.

1d) Området består till största delen av ett gammalt barrskogsbestånd med många tallar i åldrar upp mot 150-180 år. Marken är bitvis blockig och rikt på död ved, bland annat så finns ett flertal riktigt gamla brända högstubbar och lågor. På tallved finns dvärgbärgarlav och på granved växer ullticka. I områdets norra tredjedel finns garnlav på flera granar, ibland rikligt. Dock har flera gamla granar dött av granbarkborre, det är oklart om det tidigare har vuxit garnlav på dessa. En borrarad gran är 234 år vilket visar på att även granen har hög ålder trots historiken med brandprägel. I det annars torra området finns också ett par fuktiga sänkor som löper i öst-västlig riktning. En av dessa är en sumpskog upp mot vändplanen i väster med inslag av gammal, ganska grov klibbal och gammal gran. På klibbal finns havstulpanlav, på gran växer kattfotslav och gammelgranslav och i bottenskiktet av vitmossa förekommer den i länet ovanliga orkidén spindelblomster samt rikligt med lummer.

Genom området går en gammal fastighetsgräns och det finns gränsmarkeringar på flera träd och gränsstolpar.

Figur 11. I skötselområde 1d är det blockigt och barrdominerat.

Figur 12. En av flera brandstubbar i skötselområde 1d.

Figur 13. En artrik sumpskog i norra delen av skötselområde 1d.

1e) Området utgörs av ett tallskogsbestånd med stort inslag av 180 åriga tallar, andra träd är kring 150 år. Jordarten är grusig på stora delar. Fältskiktet är rikt på blåbärsris. Död ved förekommer endast i mycket liten omfattning men brandstubbar förekommer. I markskiktet finns svampar som motaggsvamp och dropptaggsvamp. Längst i söder finns en liten förekomst av orkidén knärot.

Figur 14. I skötselområde 1e finns en starkt talldominerad öppen skog.

1f) Ett brokigt område karaktäriserat av ett vattenflöde från väster mot öster som ger upphov till fina översilade partier och små sumpskogar. Området består i delar av äldre barrskog med inslag av träd upp till ca 140 år på den småblockiga mark som omger fuktstråket. I området finns inslag av död ved i olika nedbrytningsstadier och på den växer bland annat liten hornflikmossa, flagellkvastmossa och grön sköldmossa. Här finns även en ganska rik population av vedtrappmossa och även av orkidén knärot. Vid gränsen i väster finns ett litet kärr som på östra sidan har kvar gamla, grova träd.

Figur 15. Genom skötselområde 1f går ett fuktstråk där gran och al dominerar.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Skogen har en varierad åldersstruktur med stort inslag av gamla träd, döda stående träd samt lågor. Omvälvande störningar i form av exempelvis insektsangrepp eller brand, kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär. Detta är en del av skogens utveckling. Röddlistade arter i synnerhet och andra arter i allmänhet typiska för en skog med lång kontinuitet så som olika arter av fåglar, mossor, lavar, svampar och kärlväxter ska fortleva på lång sikt och helst öka i utbredning eller populationsstorlek.

Skötselåtgärder

- Naturvårdsbränning bedöms särskilt lämplig i område **1e** där det är ont om död ved och trots att många tallar är gamla har de få skador och håligheter. Område **1a** bedöms mindre lämpligt att bränna på grund av inblandningen av gammal gran samt den rika förekomsten av hänglavar.
- Brandefterliknande åtgärder så som att skada/veteranisera en mindre andel tallar. Avsikten är att träden ska överleva långsiktigt och utveckla

håligheter och kådad ved. Inga träd över cirka 120 år skadas. Denna åtgärd är särskilt lämplig i område **1e**.

- Vid behov kan mindre luckor skapas kring grupper av gamla tallar, dock inte på bekostnad av gamla granar eller granar med stora mängder hänglavar. En viss luckbildning pågår dessutom redan på grund av granbarkborre och det kan vara lämpligt att vänta cirka 5 år innan åtgärder görs för att se i vilken omfattning det behövs.
- Gynna lövträd, framförallt lönn och hassel, i de gamla gläntorna längs med vägen vid Sjönäs (**1a**) genom att exempelvis hugga bort igenväxningsvegetation av andra trädslag.
- Gränsmarkeringarna på träd och stolpar som finns i norra delen av område **1d** (mot 2c) som tidigare markerat den gamla fastighetsgränsen kan avlägsnas för att inte skapa förvirring om vart reservatsgränsen går. Eventuella markeringar i form av stensatta gränsmärken eller råstenar ska kvarligga.
- Eventuell hydrologisk restaurering.

Skötselområde 2a-e, Yngre barrdominerade bestånd

Areal: 7 hektar

Livsmiljötyp enligt Natura 2000: -

Målnaturtyp: Taiga 9010 – 7 hektar

Beskrivning

2a och 2b) Området utgörs av ung granskog, cirka 30 årig med inslag av spridda äldre björkar och någon grupp med äldre tallar. Det förekommer en hel del granved och längs branten i östra delen av 2b finns en del sparade mycket gamla träd och ytterligare död ved. På flera av granlågorna växer grön sköldmossa. Ett fuktstråk finns i norra delen och rinner av mot väster vilket berikar området. Det gör även en del frötallar som står kvar i norra delen liksom ett inslag av björk från hyggesfasen.

Figur 16. En del äldre träd och död ved i östra delen av skötselområde 2b.

2c) En mindre arronderingsmark i kanten av ett hygge med uppväxande gles tall- och björkföryngring där några äldre tallar har lämnats kvar.

2d) Området består av ett ungt ogallrat grandominerat bestånd, i huvudsak på blockig mark. Åldern är dryga 50 år. I söder finns några äldre överståndare. Genom området går ett fuktstråk.

2e) Skötselområdet består av ett yngre grandominerat bestånd på tidigare öppna gräsmarker och åkermark.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Skogen har en varierad åldersstruktur med stort inslag av gamla träd, döda stående träd samt lågor. Omvälvande störningar i form av exempelvis insektsangrepp eller brand, kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär. Detta är en del av skogens utveckling. Rödlisterade arter i synnerhet och andra arter i allmänhet typiska för en skog med lång kontinuitet så som olika arter av fåglar, mossor, lavar, svampar och kärlväxter ska fortleva på lång sikt och helst öka i utbredning eller populationsstorlek.

Skötselåtgärder

- Gynna förekommande lövträd samt friställ äldre tallar och andra ljusgynnade träd om behov finns. Särskilt i delområdet **2c** kan föryngringen av tall gynnas genom att röja bort igenväxningsvegetation av gran. Även särskilt grova granar (kjolgranar) kan friställas från ung gran som växer in i

grenverket.

- Eventuell hydrologisk restaurering.

Skötselområde 3, Anordningar för friluftsliv

Beskrivning

I dagsläget finns inga anordningar för besökare.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Informationen i området är lättillgänglig och bidrar till och förhöjer upplevelsen av besöket. Informationen bidrar till att syftet med områdesskyddet uppnås. Områdets friluftslivsanläggningar är i gott skick och underlättar för besökare att uppleva området. Reservatets gräns är tydligt markerad.

Skötselåtgärder:

- Underhåll av reservatsområdets gräns och friluftsanordningar.
- Anläggning av friluftsområden prioriteras inte under planperioden. Men möjlighet finns att anlägga exempelvis parkering, led och rastbord.

Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Tabell 3. Underlag och stöd för förvaltaren vid planering av åtgärder såväl lokalt i reservatet som regionalt i länet. De ekonomiska resurserna utgör en begränsande faktor för verksamheten, vilket innebär att förvaltaren måste prioritera mellan åtgärder i länets alla reservat. Prioritet är indelat i 1 till 3, utifrån hur viktigt det är att genomföra för att nå bevarandemålen.

Skötselåtgärd	Skötselområde	När	Prioritet
Skapa luckor kring grupper av äldre tallar	Hela reservatet	Vid behov	2
Frihugga äldre ljusgynnade träd och i viss mån äldre gran, gynna även yngre löv	Främst 2	Vid behov	1
Naturvårdsbränning	Främst 1e	Ej tidssatt	2
Röjning av ung gran och annan igenväxningsvegetation	2	Vid behov	1
Småskaliga åtgärder för hotade arter	Hela reservatet	Vid behov	3
Hydrologisk restaurering	Främst 1b, 1f, 2d	Ej tidssatt	2
Åtgärder riktade mot att motverka invasiva arter	Hela reservatet	Vid behov	3
Vandringsled, friluftslivsanordningar och parkering, underhåll av befintliga och eventuella nyanläggningar	Hela reservatet	Vid behov	3
Borttagande av gamla gränsmarkeringar på träd och trästolpar	Främst 1d, kanske även 1e	Troligen i samband med gränsmarkering	2

Jakt

Jakt är tillåten inom hela reservatet. Vid jakt får jakthund användas.

Utmärkning av reservatets gräns

Utmärkning av reservatsgränsen har utförts av naturvårdsförvaltaren enligt Naturvårdsverkets anvisningar och underhålls vid behov.

Tillsyn

Länsstyrelsen är ansvarig för tillsyn av reservatet.

Dokumentation och uppföljning

Uppföljning av skyddade områden är nödvändigt för att effektivisera och förbättra naturvårdsarbetet i skyddade områden. Uppföljning i skyddade områden ska alltid vara kopplad till syftet med det skyddade området. Uppföljningen ska ligga till grund för revidering av skötselplanen.

Inventeringar

I reservatet finns det gott om miljöer och substrat för vedlevande insekter. För att få bättre kännedom om vilka arter som finns i området bör en inventering göras. Även när det gäller fågelfaunan är kunskapsunderlaget bristfälligt. I området finns det stora mängder hänglavar och en del fynd av krävande arter. Det vore värdefullt att få en bättre bild av de krävande hänglavarnas utbredning.

Tabell 4. Inventeringar som med fördel kan göras i reservatet.

Inventeringar	Skötselområde	Prioritet
Fåglar	Samtliga	2
Vedlevande insekter	1	1
Naturvårdsarter av hänglavar	Samtliga	3

Uppföljning

Uppföljning av bevarandemål

Uppföljningen ska ske enligt en för länet beslutad uppföljningsplan som anger målindikatorer, tröskelvärden och metodik kopplade till bevarandemålen för olika naturtyper och arter. Uppföljningsplanen ska hållas uppdaterad av Länsstyrelsen. Uppföljningsplanen ska ha sin utgångspunkt i den regionala uppföljningsplanen för Östergötland och genomförs enligt gällande nationella riktlinjer.

Dokumentation av skötselåtgärder

Alla skötselåtgärder som utförs inom naturreservatet ska dokumenteras skriftligt. Mer omfattande åtgärder ska även fotodokumenteras. I dokumentationen ska framgå vilka åtgärder som genomförts och när de genomfördes, samt vem som utförde åtgärden. Strukturella beståndsförändringar efter storskaliga störningar ska alltid följas upp.

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Alla i planen redovisade åtgärder bekostas av offentliga medel. Även andra finansiärer, exempelvis fonder eller stiftelser, kan bli aktuella. Dessa medel ska i så fall administreras av Länsstyrelsen.

**Länsstyrelsen
Östergötland**

www.lansstyrelsen.se